

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษา สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยมีดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 4 กิจกรรม คือ การเขียนภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
2. เนื้อหากิจกรรม
3. การดำเนินกิจกรรม
4. สื่อสำหรับกิจกรรม
5. การวัดผลประเมินผลภายในกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 38 สำนักงานเขต จำนวน 427 โรงเรียน ๆ ละ 1 คน จำนวน 427 คน
2. เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยศึกษาใน

กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย เฉพาะวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล ทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษา สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 จากเอกสาร ตำรา บทความ ศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ แล้วสร้างแบบสอบถาม 1 ชุด โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงทางด้านโครงสร้าง (Construct Validity) เมื่อปรับปรุงแก้ไขข้อความให้เหมาะสมแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับประชากรจริง คือ ครูผู้สอนศิลปศึกษา จำนวน 50 ท่าน แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ทดลองใช้แล้วมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ซึ่งเป็นการวัดความสอดคล้องภายในของครอนบาช (Cronbach) จากการทดลองใช้แบบสอบถาม จำนวน 50 ชุด ได้ขนาดสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงแบบสอบถามชุดนี้เท่ากับ .8748 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) และเติมคำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาที่ได้ปฏิบัติต่อกิจกรรมศิลปศึกษาสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 4 กิจกรรม คือ การเขียนภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การออกแบบ และสร้างสรรค์จากเศษวัสดุในด้าน

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม
2. เนื้อหากิจกรรม
3. การดำเนินกิจกรรม
4. สื่อสำหรับกิจกรรม
5. การวัดผลประเมินผลภายในกิจกรรม

เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open end)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความร่วมมือไปยัง ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 38 สำนักงานเขต จำนวน 427 โรงเรียน ๆ ละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 427 ฉบับ โดยการแนบซองเปล่าผนึกตราไปรษณียากร พร้อมชื่อและที่อยู่ของผู้วิจัย เพื่อความสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัย ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนจำนวนทั้งสิ้น 388 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.87 จากจำนวนประชากรทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษาของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 วิเคราะห์โดยใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูผู้ตอบแบบสอบถามจากแบบสอบถามปลายเปิดในรูปของตารางตามลำดับความถี่

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 จากการศึกษาสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 388 คน เป็นชายมากกว่าหญิงคือ เป็นชาย 197 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 เป็นหญิง จำนวน 191 คิดเป็นร้อยละ 49.2

มีอายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 350 คน คิดเป็นร้อยละ 90.2 ในสาขาวิชาเอกศิลปศึกษา จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 45.4 และมีสถานภาพสมรส จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 67.3 โดยส่วนใหญ่เป็นครูประจำวิชา จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 74.7 มีประสบการณ์ในการทำงานหรืออายุราชการ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 และเคยได้รับการอบรม จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 โดยเข้ารับการอบรม 1-3 ครั้ง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 มีความถนัดในการจัดกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีมากที่สุด จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 72.7 และกิจกรรมที่ประสบปัญหามากที่สุดคือกิจกรรมการพิมพ์ภาพ จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 53.4 และในการจัดกิจกรรมศิลปะส่วนใหญ่ได้แนวทางจากหลักสูตร หนังสือ คู่มือครูและเอกสารประกอบการเรียนการสอน จำนวน 367 คน คิดเป็นร้อยละ 94.6

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษา สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

กิจกรรมการเขียนภาพระบายสี

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)
2. ด้านเนื้อหากิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อเนื้อหาของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$)
3. ด้านการดำเนินกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการดำเนินกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)

4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อสื่อสำหรับกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$)

5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการประเมินผลของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)

เมื่อพิจารณาโดยรวมของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ได้ปฏิบัติต่อกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

กิจกรรมการปั้น

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการปั้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$)

2. ด้านเนื้อหากิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อเนื้อหาของกิจกรรมการปั้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$)

3. ด้านการดำเนินกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการดำเนินกิจกรรมของกิจกรรมการปั้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$)

4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อสื่อสำหรับกิจกรรมการปั้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$)

5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการประเมินผลของกิจกรรมการปั้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

เมื่อพิจารณาโดยรวมของกิจกรรมการปั้น พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ได้ปฏิบัติต่อกิจกรรมการปั้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)

กิจกรรมการพิมพ์ภาพ

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชา ศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการพิมพ์ภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)
2. ด้านเนื้อหากิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติต่อเนื้อหากิจกรรมการพิมพ์ภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)
3. ด้านการดำเนินกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการดำเนินกิจกรรมกิจกรรมการพิมพ์ภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$)
4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อสื่อสำหรับกิจกรรมการพิมพ์ภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$)
5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชา ศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการประเมินผลของกิจกรรมการพิมพ์ภาพ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.84$)

เมื่อพิจารณาโดยรวมของกิจกรรมการพิมพ์ภาพพบว่า ครูผู้สอนวิชา ศิลปศึกษาได้ปฏิบัติต่อกิจกรรมการพิมพ์ภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)

กิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จาก เศษวัสดุ

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชา ศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมออกแบบและสร้างสรรค์ จากเศษวัสดุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$)
2. ด้านเนื้อหากิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติต่อเนื้อหาของกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.96$)
3. ด้านการดำเนินกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการดำเนินกิจกรรมของกิจกรรมออกแบบและสร้างสรรค์จาก เศษวัสดุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติสื่อการสอนสำหรับกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม โดยเฉลี่ยแล้วครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการประเมินผลของกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

เมื่อพิจารณาโดยรวมของกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติต่อกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา สำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. กิจกรรมการเขียนภาพระบายสี

- ควรเน้นในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มากที่สุด รองลงมาคือ ความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออก

- ควรเน้นเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนมาก ควรเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็กมาก ๆ เช่น เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว

- ควรใช้วัสดุที่สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เพราะเด็กนักเรียนยังขาดวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนเพราะฐานะทางบ้านยากจน

- ควรจะมีสื่อการสอนแจกให้มากกว่านี้และมีรูปแบบแนวทางที่หลากหลายให้เด็กได้เห็นได้ดู

- ควรให้ทางสำนักงานการศึกษาจัดส่งสื่อการสอนทางศิลปะมาให้ครูผู้สอนบ้าง เช่น ภาพสไลด์, วิดีทัศน์, ซี และกระดาษวาดเขียน ฯลฯ

- การวัดและประเมินผล ควรสังเกตจากการทำงาน เน้นความคิดสร้างสรรค์ ความสวยงาม ความสะอาด และงานเสร็จตามเวลาควบคุมกันไป

- ควรจัดอบรมครูผู้สอนศิลปะอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อครูได้นำไปประยุกต์ใช้ในการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. กิจกรรมการปั้น

- ควรเน้นทักษะการใช้มือและการสร้างสรรค์รูปทรง 3 มิติ ให้ความคิดสร้างสรรค์ และมีความมั่นใจในการแสดงออกอย่างอิสระ

- ควรให้เด็กรู้จักการปั้นรูปแบบตามธรรมชาติอย่างอิสระ

- ควรใช้สื่อที่ไม่มีอันตรายต่อผู้เรียนและจัดหาได้ง่าย เช่น ดินเหนียวที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

- ควรจัดหาสื่อการสอนและอุปกรณ์ให้เพียงพอกับความต้องการ และความจำเป็นที่ต้องใช้สอน

- ควรให้ทางสำนักการศึกษาจัดส่งสื่อการสอนทางศิลปะมาให้ครูผู้สอนบ้าง เช่น ภาพสไลด์, วิดีทัศน์, ซีดี และกระดาษวาดเขียน ฯลฯ

3. กิจกรรมการพิมพ์ภาพ

- ควรเน้นเนื้อหาจากเรื่องราวของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว นักเรียนเอง เช่น สิ่งมีชีวิต หรือรูปทรงอิสระตามจินตนาการ

- ควรให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจถึงหลักการพิมพ์ขั้นพื้นฐานและสามารถพิมพ์ภาพจากวัสดุธรรมชาติได้

- ควรให้พิมพ์ภาพจากวัสดุสังเคราะห์ที่หาได้ง่าย ให้เป็นภาพตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

- ควรใช้ตัวอย่างภาพพิมพ์ที่สร้างด้วยแม่พิมพ์ชนิดต่าง ๆ เช่น ฟาขวดน้ำอัดลม เปลือกหอย เปลือกไม้ ใบไม้ ก้านกล้วย ฯลฯ

- การประเมินผลควรดูจากความตั้งใจในการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ ความสวยงามและความสะอาด

- ควรสนับสนุนงบประมาณกับการฝึกอบรมบุคลากรเพิ่มขึ้นด้วย

4. กิจกรรมการออกแบบสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ

- ให้นำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติมาจัดทำเป็นรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น เครื่องแขวน ภาพปะติดได้
- เนื้อหาควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กชั้น ป.1 และเนื้อหาไม่จำเป็นต้องเหมือนกันให้ยืดหยุ่นให้ตามสภาพของท้องถิ่น
- ครูควรอธิบายให้นักเรียนรู้วิธีการสร้างผลงานจากเศษวัสดุด้วยวิธี ปะติด หนีบ ตัด พับกระดาษ ให้สร้างภาพจากการฉีก ปะ เป็นรูปทรงต่าง ๆ
- การวัดและประเมินผลควรสังเกตจากความสวยงาม ความสะอาด การอธิบายผลงานและความสนุกสนานเพลิดเพลิน

อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะศึกษาสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กิจกรรมการเขียนภาพระบายสี

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออก, สามารถสร้างสรรค์ถ่ายทอดผลงานตามจินตนาการได้, ให้มีทักษะในการเขียนภาพด้วยดินสอและสีชนิดต่าง ๆ ได้, และให้มีความรู้ในวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเขียนภาพระบายสี ($\bar{X} = 4.52, 4.43, 4.07$ และ 3.99 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาโดยรวมจะเห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีในด้านวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน (กรมวิชาการ, 2533) ข้อที่ 1 ที่กล่าวว่า ให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออกอย่างอิสระ การที่เด็กได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระตามความสนใจ ก็จะเป็นการช่วยให้เด็กได้มีความเพลิดเพลิน เป็นสุข และสนุกสนานในการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิธีการอันสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาพฤติกรรมทางศิลปะได้ดีขึ้น (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2533) เช่นเดียวกับ สุชาติ สถาวร (2537) ที่กล่าวว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นการเน้นให้เห็นว่าบรรยากาศของการเรียนการสอนศิลปะที่ดีควรมีความรื่นรมย์ สนุกสนานและเป็นกันเอง

2. ด้านเนื้อหากิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของธรรมชาติ เช่น ภูเขา ทะเล ท้องฟ้า พระอาทิตย์, ตัวฉัน พ่อแม่ คุณครู เพื่อนของฉัน เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน, สิ่งมีชีวิต ได้แก่ พืช และสัตว์, และสิ่งที่มนุษย์สร้าง ได้แก่ บ้าน ถนน รถยนต์ เครื่องบิน รถไฟ สิ่งของเครื่องใช้ ($\bar{X} = 4.30, 4.27, 4.10$ และ 3.76 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีในด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อเนื้อหาของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2533) ที่กล่าวว่าครูควรส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกจากการประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกตและสัมผัสด้วยตนเองจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเด็กเอง เพราะเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้ และรับรู้เรื่องราวจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของเขาเองเป็นหลักเช่น ตัวของฉัน พ่อของฉัน แม่ของฉัน เป็นต้น

3. ด้านการดำเนินกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของการลากเส้นอย่างง่าย ๆ เช่น เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นเฉียง เส้นนอน เส้นหยัก, การเขียนภาพเป็นรูปทรงอิสระและเรื่องราวต่าง ๆ, การทดลองสี หยดสี เทสี เป่าสี ชูดสี, การลากเส้นและระบายสีตามลีลาจังหวะของเสียงดนตรี, การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ ฝ่ามือ สันมือ ($\bar{X} = 4.44, 3.98, 3.56, 3.30$ และ 3.29 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติต่อกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับวิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์ (2533) ที่กล่าวว่า การเขียนภาพระบายสีของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง เด็กยังคงมีความสนใจในการเขียนภาพระบายสีที่มีลักษณะ เป็นสัญลักษณ์มีรูปทรงเรียบง่ายทางเรขาคณิต เด็กจะเขียนสิ่งที่ตนรู้ตามความเข้าใจของเขา มากกว่าจากภาพที่แลเห็นจริง ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้จะเขียนภาพระบายสีตามความคิดเห็นตามจินตนาการของเด็กเองมากกว่าการเขียนภาพที่เลียนแบบจากของจริง กิจกรรมสำหรับเด็กในชั้นนี้ ควรจัดให้สัมพันธ์กับสนใจของเด็กในขณะนั้นเด็กมักจะกระตือรือร้นที่จะแสดงออก แต่ก็จะมีช่วงของความสนใจในการทำกิจกรรมในระยะเวลายาว ๆ ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจึงจำเป็นต้องสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาที่เด็กสนใจด้วย ซึ่งสอดคล้องกับเลิศ อำนันทะ (2518) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้ย่อมเกิดจากความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของความสนใจ และจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดความชอบ มีเจตคติที่ดีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ และกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีเป็นกิจกรรมศิลปะประเภทหนึ่งที่ถูกวาดสามารถถ่ายทอดความรู้สึกภายในออกมาเป็นรูปธรรมให้ผู้อื่นได้เห็นและเข้าใจได้เป็นอย่างดี (นิรมล ธีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525)

4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของสี่เทียนและสี่ชอล์ก, สี่เมจิก สี่ไม้, สี่โปสเตอร์และสีน้ำ, ($\bar{X} = 4.22, 3.08, 3.39$ ตามลำดับ) กระดาษวาดเขียน, สมุดแบบฝึกหัดวาดภาพระบายสี ($\bar{X} = 4.10, 3.51$ ตามลำดับ) ที่รองเขียน โต๊ะ เก้าอี้ ($\bar{X} = 3.63$) ดินสอแรเงา, ดินสอธรรมดา (HB), ดินสอสี ($\bar{X} = 2.48, 3.63, 4.08$ ตามลำดับ) ผลงานตัวอย่าง หุ่นจำลอง หรือของจริง, สไลด์และวีดิทัศน์อื่น ๆ ($\bar{X} = 3.34$ และ 2.22 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีในด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติในข้อของสื่อการสอนของกิจกรรมเขียนภาพระบายสีอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) ที่กล่าวไว้ว่า ส่วนประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ซึ่งครูจะต้องเอาใจใส่ เลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้นักเรียนการเรียนการสอนได้ผลเต็มที่ คือ วัสดุ อุปกรณ์ การใช้สื่อการสอนจึงมีความหมายหรือมีบทบาทต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก และการใช้สื่อการสอนให้ได้ผล ครูจะต้องรู้จักผลิตหรือรู้จักเลือกใช้สื่อการสอนที่ดีที่สุดด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของความคิดสร้างสรรค์, ความสวยงามและความสะอาด, งานเสร็จตามเวลา, การแสดงความคิดเห็นและอธิบายผลงาน, การสัมภาษณ์สอบถาม, และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการให้คะแนน ($\bar{X} = 4.57, 3.95, 3.69, 3.83, 3.50$ และ 3.21 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติต่อกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีในด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการประเมินผลในข้อ ความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2533) ที่กล่าวว่าครูให้โอกาสเด็กได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์โดยอิสระ และให้เด็กมีความสำนึกในคุณค่าของความคิดของตนเอง และเป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้นการเรียนการสอนศิลปะยังต้องส่งเสริม การประเมินคุณค่าให้เกิดขึ้นกับเด็กอีกด้วย รวมทั้งการประเมินผลงานของตนเอง และการประเมินผลงานของผู้อื่นด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

กิจกรรมการปั้น

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อ ของความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออก, ให้มีประสบการณ์ในการใช้ดิน หรือดินน้ำมัน, ให้มีความรู้ในวัสดุและเครื่องมือที่ใช้ในการปั้น ($\bar{X} = 4.51$, 4.00 และ 3.80 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ได้ปฏิบัติกิจกรรมการปั้นในด้านวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ข้อที่ให้มีความ สนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออกมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ เฉพาะของหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน (กรมวิชาการ, 2532) ข้อที่ 1 ที่กล่าวว่าให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออกอย่าง อิสระ และสอดคล้องกับวิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2533) ที่กล่าวว่า ศิลปะเป็นกิจกรรม อันอิสระ จึงสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เพลิดเพลินมาก และเมื่อเด็กรู้สึกว่าคุณเองมีอิสระ มีความปลอดภัยเด็กก็พร้อม ที่จะคิดจินตนาการและแสดงออกอย่างเต็มความสามารถ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

2. ด้านเนื้อหากิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของเนื้อหาต่อการปั้นรูปทรงธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิต, รูปทรงอิสระ, และรูปทรงเรขาคณิต ($\bar{X} = 4.16, 4.16$ และ 3.84 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการปั้นในด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อด้านเนื้อหาของกิจกรรมการปั้นรูปทรงจากธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต, การปั้นรูปทรงอิสระ และรูปทรงเรขาคณิต ซึ่งสอดคล้องกับวิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2533) ที่กล่าวว่า การปั้นเป็นกิจกรรมที่เด็กมีโอกาสดำเนินการสร้างผลงานศิลปะที่มีรูปทรงสามมิติ และเด็กส่วนใหญ่จะพอใจที่จะปั้นรูปทรงธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต เช่น ปั้นรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่ตนชอบ รูปทรงกลมและรูปผลไม้

3. ด้านการดำเนินกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของการปั้นรูปทรงแบบง่าย ๆ เช่น เป็นเส้น เป็นแผ่น ก้อนกลม, การปั้นรูปทรงธรรมชาติ เช่น ผลไม้ ดอกไม้, การปั้นรูปทรงอิสระ, การปั้นรูปทรงเรขาคณิต และการปั้นเครื่องประดับของเล่นของใช้ ($\bar{X} = 4.20, 4.23, 4.02, 3.74$ และ 3.73 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการปั้นในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของกิจกรรมการปั้นรูปทรงธรรมชาติ, การปั้นรูปทรงแบบง่าย ๆ และ การปั้นรูปทรงอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2533) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการปั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ควรให้เด็กปั้นรูปทรงของสิ่งของต่าง ๆ

ที่มีรูปทรงพื้นฐาน เช่น ไม้เป็นแผ่น เป็นเส้น และเป็นแท่งกลม และรูปทรงกลม รูปผลไม้และรูปร่างสัตว์ต่าง ๆ เน้นในรูปร่างและความเป็นกลุ่มก้อน กิจกรรมสำหรับนั้น คือ ผลไม้ รูปทรงกลม มะม่วง มังคุด เต่า สัตว์สี่ขา

4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายชื่อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อดินเหนียวและดินน้ำมัน, เครื่องมือจากธรรมชาติ เช่น ไม้ นิ้ว และฝ่ามือ, รูปปั้นตัวอย่าง และเครื่องมือชุด ตัดและตกแต่งผิวดิน ($\bar{X} = 4.29, 3.91, 3.52$ และ 2.92 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการปั้นในด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อสื่อการสอนของกิจกรรมการปั้นดินเหนียวและดินน้ำมัน การที่ครูกำหนดให้นักเรียนใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นสำหรับทำงานศิลปะ นอกจากจะสอนให้รู้จักประหยัดแล้วยังเหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองไทย (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525)

5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายชื่อจะพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของความคิดสร้างสรรค์และความสวยงาม, ความสะอาด, งานเสร็จตามเวลา ($\bar{X} = 4.56, 3.96$ และ 3.81 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการปั้นในด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติในข้อของความคิดสร้างสรรค์และความสวยงามมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์ (2533) ที่กล่าวว่า ครูควรให้โอกาสเด็กได้แสดงออกทางความคิดอิสระ และให้เด็กมีสำนึกในคุณค่าของความคิดของตนแล้วเป็นตัวของตัวเองโดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้น การเรียนการสอนศิลปะยังควรจะต้องส่งเสริมการประเมินคุณค่าให้เกิดขึ้นกับเด็กอีก

ด้วย รวมทั้งการประเมินผลงานของตนเองและการประเมินผลงานของผู้อื่นด้วย (วีรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

กิจกรรมการพิมพ์ภาพ

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของหลักการพิมพ์ภาพแบบง่าย, วิธีการพิมพ์แบบง่าย และสามารถพิมพ์ภาพจากวัสดุธรรมชาติได้ ($\bar{X} = 4.12, 4.01$ และ 4.23 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมพิมพ์ภาพ ในด้านวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการพิมพ์ภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2533) ที่กล่าวว่ากิจกรรมทางด้านการพิมพ์ภาพ สามารถจัดให้เด็กเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสองได้แล้ว ในชั้นต้นอาจจะเริ่มจากการพิมพ์แบบง่าย ๆ จากวัตถุที่หาได้ง่ายทั่ว ๆ ไปมาใช้เป็นแม่พิมพ์ เช่น แม่พิมพ์ที่ทำจากพืชผักก็สามารถนำมาใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านเนื้อหากิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของสิ่งมีชีวิต เช่น ต้นไม้ ดอกไม้, รูปทรงอิสระหรือลวดลายต่าง ๆ และการพิมพ์ภาพจากวัสดุผิวมัน ผิวหยาบ ($\bar{X} = 3.41$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการพิมพ์ภาพในด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติในข้อของเนื้อหาของกิจกรรมการพิมพ์ภาพเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับวิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2533) ที่กล่าวว่า เนื้อหาการพิมพ์ภาพในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและ

สองค่อนข้างจะจำกัด วิธีการพิมพ์ที่มักจะใช้ในชั้นประถมต้นนี้ ได้แก่ การพิมพ์ด้วย ก้านพีช ใบพีช ผัก และผลไม้ กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ภาพในระดับนี้มีไม่มากนัก เหมือนกับการเขียนภาพ หรือการปั้น เพราะเด็กส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะเรียน เทคนิคการพิมพ์ที่ซับซ้อนออกไป

3. ด้านการดำเนินกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของการพิมพ์ภาพจากส่วนต่าง ๆ ของพีช, การพิมพ์ภาพจากวัสดุธรรมชาติ, การพิมพ์ภาพจากวัสดุสังเคราะห์, การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของมือ, การพิมพ์ภาพด้วยแม่พิมพ์ที่นักเรียนสร้างขึ้น, การพิมพ์ภาพด้วยแม่พิมพ์ที่มีรอยนูน เช่น เหรียญสตางค์ และการพิมพ์ภาพจากพื้นวัสดุที่มีผิวมันและผิวหยาบ ($\bar{X} = 4.34, 4.13, 3.82, 3.67, 3.34, 3.34$ และ 3.12 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการพิมพ์ภาพในด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของกิจกรรมการพิมพ์ภาพอยู่ในระดับมาก สำหรับกิจกรรมการพิมพ์ภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสอง คือการพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของพีช เช่น การพิมพ์ด้วยก้านกล้วย ก้านมะละกอ การพิมพ์ด้วยเศษวัสดุ การพิมพ์ด้วยเชือก ด้วยวัสดุที่มีผิวมัน เช่น สตางค์ การพิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ และการพิมพ์ภาพด้วยวัสดุที่มีในท้องถิ่นนั้น ๆ (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2533)

4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของวัสดุจากธรรมชาติ, เศษวัสดุ, ตัวอย่างแม่พิมพ์, อุปกรณ์ในการพิมพ์, และแผนภูมิแสดงขั้นตอนการพิมพ์ภาพ ($\bar{X} = 4.11, 3.72, 3.69, 3.40$ และ 3.35 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการพิมพ์ภาพในด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อสื่อการสอนของกิจกรรม การพิมพ์ภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ประเทิน มหาจันทร์ (2531) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่เด็กสิ่งที่จะต้องมีการเตรียม ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ การเตรียมสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะให้เด็กทำกิจกรรมทางศิลปะ เป็นการเตรียมตัวเด็ก เตรียมสภาพการณ์ตลอดจนเตรียมวัสดุต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อ การเรียนการสอนศิลปะที่ดีมีคุณภาพ

5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อ ของความคิดสร้างสรรค์, ความสวยงามและความสะอาด, งานเสร็จตามเวลา, การแสดงความคิดเห็นและอธิบายผลงาน, การสัมภาษณ์สอบถาม และให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการให้คะแนน ($\bar{X} = 4.56, 4.03, 3.77, 3.78, 3.79$ และ 3.25 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ ปฏิบัติกิจกรรมการพิมพ์ภาพในด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติในข้อของความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2533) ที่กล่าวว่า ครู ควรให้ควรโอกาสเด็กได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์โดยอิสระ และให้เด็ก มีความสำนึกในคุณค่าของความคิดของตนเองและเป็นตัวของตัวเองโดยเฉพาะความคิด สร้างสรรค์ นอกจากนั้นการเรียนการสอนศิลปะยังควรจะต้องส่งเสริมการประเมิน คุณค่าให้เกิดขึ้นกับเด็กอีกด้วย รวมทั้งการประเมินผลงานของตนเองและการ ประเมินผลงานของผู้อื่นด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

กิจกรรมออกแบบและสร้างสรรค์จาก เศษวัสดุ

1. ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อของวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 คือให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออก, สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ และสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยเศษวัสดุต่าง ๆ ได้ ($\bar{X} = 4.47, 4.25,$ และ 4.05) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติในข้อของวัตถุประสงค์ต่อความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออกมาก ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน (กรมวิชาการ, 2532) ที่กล่าวว่าให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการแสดงออกอย่างอิสระ และสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2533) ที่กล่าวว่าศิลปะเป็นกิจกรรมอันอิสระจึงสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานเพลิดเพลินมาก และเมื่อเด็กรู้สึกว่าคุณเองมีอิสระมีความปลอดภัยเด็กก็พร้อมที่จะคิดจินตนาการและแสดงออกอย่างเต็มความสามารถ

2. ด้านเนื้อหากิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติต่อเนื้อหาในข้อที่ 1 มากที่สุด คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น, และสิ่งมีชีวิต ($\bar{X} = 4.02, 3.90$ ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ ในด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อด้านเนื้อหาของ

กิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์ ในข้อที่ 1 มากที่สุดคือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น บ้าน รถยนต์ หุ่นยนต์ เครื่องบิน เรือ รถไฟ ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2533) ที่กล่าวว่า สำหรับเนื้อหาของกิจกรรมการออกแบบ และสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสองคือ บ้านในชนบท หมู่แมลงจากกิ่งไม้ ลายประดับจากใบไม้ เรือหาปลา เครื่องร่อน ของเล่น จากกล่องกระดาษและเศษวัสดุ

3. ด้านการดำเนินกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติใน ข้อของการสร้างภาพด้วยวิธีฉีก ตัดปะ เป็นรูปทรงธรรมชาติ รูปทรงอิสระและ รูปทรงเรขาคณิต, การประดิษฐ์ด้วยเศษวัสดุสังเคราะห์, การสร้างภาพปะติด จากภาพถ่ายและหนังสือพิมพ์, การพับกระดาษ และการประดิษฐ์ด้วยวัสดุ ธรรมชาติ ($\bar{X} = 4.19, 3.92, 3.85, 3.82$ และ 3.53)

เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกข้อจะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ได้ปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุในด้านกิจกรรมการ เรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อด้านกิจกรรมการเรียน การสอนของกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์มากที่สุด คือการสร้างภาพ ด้วยวิธีฉีก ตัดปะ เป็นรูปทรงธรรมชาติ รูปทรงอิสระและรูปทรงเรขาคณิต ซึ่ง สอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2533) ที่กล่าวว่า วิธีการออกแบบสร้างสรรค์ ที่เหมาะกับการสอนศิลปะในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสองคือ การฉีกกระดาษ การพับ กระดาษ การตัดกระดาษ การสร้างภาพปะติด และการประดิษฐ์สร้างสรรค์ จาก วัสดุที่มีในท้องถิ่น

4. ด้านสื่อสำหรับกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อ ของกระดาษ สี ต่าง ๆ กระดาษหนังสือพิมพ์, เศษวัสดุเหลือใช้, มีดกรรไกร กาวลาเท็กซ์ ($\bar{X} = 4.15, 4.14, 4.09$ และ 3.69 ตามลำดับ)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการใช้สื่อการสอน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ นิรมล ธีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) ที่กล่าวไว้ว่า ส่วนประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษา ซึ่งครูจะต้องเอาใจใส่ และเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้การเรียน การสอน ได้ผลเต็มที่ คือวัสดุอุปกรณ์ การใช้สื่อการสอนจึงมีความหมาย หรือมี บทบาทต่อผู้เรียนเป็นอย่างมากและการใช้สื่อการสอนให้ได้ผลครูจะต้องรู้จักผลิตหรือ รู้จักเลือกใช้สื่อการสอนที่ดีด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

5. ด้านการประเมินผลภายในกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาได้ปฏิบัติในข้อ ของความคิดสร้างสรรค์, ความสวยงาม, ความสะอาด, งานเสร็จตามเวลา, การแสดงความคิดเห็นและอธิบายผลงาน, การสัมภาษณ์และสอบถาม และให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการให้คะแนน (\bar{X} = 4.56, 4.00, 3.98, 3.78, 3.78, 3.52 และ 3.30 ตามลำดับ)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อการประเมินผลใน ข้อความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2533) ที่กล่าวว่าครูควรให้โอกาสเด็กได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์โดย อิสระ และให้เด็กมีความสำนึกในคุณค่าของความคิดของตนและเป็นตัวของตนเอง โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้นการเรียนการสอนศิลปะยังควรจะต้อง ส่งเสริมการประเมินคุณค่าให้เกิดขึ้นกับเด็กอีกด้วย รวมทั้งการประเมินผลงานของ ตนเองและการประเมินผลงานของผู้อื่นด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของกิจกรรมการเขียนภาพระบายสีในทุกด้านพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษา สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสนใจเอาใจใส่ในการปฏิบัติกิจกรรมการเขียนภาพระบายสี อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของกิจกรรมการปั้นในทุกด้านพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการปั้นอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสนใจเอาใจใส่ในการปฏิบัติกิจกรรมการปั้น อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของกิจกรรมการพิมพ์ภาพในทุกด้านพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการพิมพ์ภาพอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษา สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสนใจเอาใจใส่ในการปฏิบัติกิจกรรมการพิมพ์ภาพ อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุในทุกด้านพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษา สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสนใจเอาใจใส่ในการปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ อยู่ในระดับมาก

จากข้อความปลายเปิดครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดอบรมบุคลากร ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาเพื่อจะได้นำความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง บุญการี (2531) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรีพบว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่า "ควรจัดให้มีการอบรมครูประจำการผู้สอนวิชาศิลปศึกษาให้มีความรู้เพิ่มขึ้นและเข้าใจการสอนที่ถูกต้อง" และครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องการให้ผู้บริหารได้จัดครูผู้สอนที่มีความถนัด มีความสามารถ มีใจรักศิลปะ และต้องเป็นผู้ที่จบทางด้านศิลปศึกษาโดยตรงมาทำการสอนในวิชาศิลปศึกษา จากการวิจัยของสันทนา นิพนธ์พิทยา (อ้างถึงใน บรรจง บุญการี, 2531) ที่พบว่า ปัญหาการเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยได้แก่ ครูขาดความถนัดในการสอนดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษา และศิลปศึกษา จึงละเลยไม่สอนในกลุ่มวิชานี้ เป็นผลให้นักเรียนขาดความรู้ ทักษะพื้นฐานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะเป็นปัญหาในการเรียนในขั้นสูงต่อไป ดังนั้น ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จึงให้ความสนใจ และต้องการได้รับงบประมาณในการศึกษาอบรมเพิ่มเติมของบุคลากร ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบเบท์ทีโดธ (1986) ที่ได้ศึกษาสภาพของการสอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐเบนเดล ประเทศไนจีเรียพบว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามีปัญหาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านตัวครูผู้สอนไม่มีวุฒิทางด้านศิลปศึกษามีผลทำให้สมรรถภาพการสอนของครูลดลง และสอนไม่ตรงเป้าหมายของหลักสูตร เนื่องจาก ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศึกษา ขาดความรู้ด้านวิธีการสอน และเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านการสร้างสื่อการสอน ครูส่วนใหญ่ต้องการแบบวัดผลและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน และยังพบอีกว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาต้องการได้รับการอบรม และสัมมนาเกี่ยวกับวิชา

ศิลปศึกษาในทุก ๆ ด้าน และถ้าหากผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสนใจ และไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรก็เท่ากับว่าการเรียนการสอนนั้นไม่ประสบผลตามปรัชญาการศึกษาที่กำหนดไว้ (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2536) และยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของสุชาดา สถาวร (2537) ที่ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียน หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้จัดให้มีการอบรมครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการจัดกิจกรรม ด้านเทคนิคการทำงานแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ การพัฒนาสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผล ส่งเสริม และให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ให้มากขึ้น พร้อมทั้งจะหางบประมาณในการซื้อสื่อการสอน โสตทัศนูปกรณ์ และจัดให้มีห้องปฏิบัติการศิลปะโดยเฉพาะ และในด้านตัวครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาควรมีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ดี เอาใจใส่รักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ศึกษาหาความรู้และติดตามข่าวสารทางด้านศิลปศึกษาอยู่เสมอ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะสำหรับครูศิลปศึกษา

1. ควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนวิชาศิลปะ อย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการทำงานแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ การพัฒนาสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผล
2. ส่งเสริมการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ส่งเสริมและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาในโรงเรียนให้มากขึ้น พร้อมทั้งจัดหางบประมาณในการซื้อ สื่อการสอน วัสดุ โสตทัศนูปกรณ์ให้พร้อมและจัดให้มีห้องปฏิบัติงานศิลปะ โดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา-ตอนปลายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องนี้โดยขยายขอบเขตการวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย